

Overvej Økosabotagen

Bogen er lille. Et konkret bogobjekt med et luftfoto af Cheminova, giftfabrikken, på omslaget, med kuglepensindtegnet info om indretningen (svovldepoter, nougat depot, rørledning til spildevæske og så videre...). Det er den, der skal sprænges. Dermed er der noget opfordrende ved hele formatet. Ikke at Malte Tellerup direkte opfordrer læseren til økosabotage, men bogen i sin helhed viser hvordan hverken den kapitalistiske mishandling af miljøet eller modstanden imod den behøver være abstrakte størrelser. Den kan kortlægges og sættes ud af funktion, rørledning for rørledning, fabrik for fabrik.

I *Spræng Fabrikken* følger vi de tre venner Martin, Nanna og Rasmus, der driver et lille jordbrug i Vestjylland lige syd for Limfjorden. Jeg havde kort forinden læst Tellerups forrige roman, *Hedeselskabet*, og det var svært ikke at tænke på *Spræng Fabrikken* som en slags fortsættelse til den bog. I *Hedeselskabet* flytter tre venner ind i et hus på landet i Vestjylland, hvor de øver sig i at leve af jorden og være afskåret fra storbyens kulturmiljø. Det er ikke sikkert at det er de samme karakterer, vi møder i *Spræng Fabrikken*, hvor de har levet sådan i fem år, men det kunne det lige så godt være.

I *Hedeselskabet* går bonden, som ejer jorden, konkurs og må lade banken overtage. I *Spræng Fabrikken* er det endnu værre: Storbonden-Mikkelsen opkøber jorden i hele området i samarbejde med kommunen og giftfabrikken Cheminova og underretter de tre unge om, at området snart vil blive ubeboeligt på grund af byggeriet af et enormt energianlæg med Power-to-X. Der er ikke noget at gøre. Og selvom det i princippet er grøn energi, der skal laves, så er hykleriet himmelråbende, som Rasmus frustreret påpeger: ”en fabrik, der pumper gift ud i grundvandet, havet og fjorden, for at producere sprøjtegifte så klamme, at de ikke kan sælges i Danmark og de fleste slet ikke i

Europa, støtter lokalt? Det er simpelthen for meget”. Det er denne frustration, der driver karaktererne til at bedrive politisk hærværk, høfdeerror, økosabotage.

Cheminova er, som omslaget antyder, en fabrik, der findes i virkeligheden, ved hofde 42 på Harboøre Tange. Sprængningen af den er en fiktion. Men fiktionen fortæller højt og tydeligt om hvad enkeltpersoner som Martin, Nanna og Rasmus kan stille op med deres frustrationer. De kan angribe den store forurener *head on*. Sådan en voldelig tilgang har ellers ikke været på mode i klimakampen. Bogen virker på den måde som et opråb eller et eksempel til efterfølgelse, en vellykket fortælling om vellykket sabotage på miljøets vegne. Fabrikken skal sprænges i luften, forureningen skal eksponeres, så det multinationale kapitalistiske selskab ikke længere kan feje den ind under gulvtæppet.

Det er oplagt at påpege en forbindelse til den svenske professor i human ecology, Andreas Malm, og hans bog *How to blow up a pipeline* fra 2021 (på dansk *Sådan sprænger man en rørledning i luften*, forlaget Antipyrine). Malm genforhandler det dominerende narrativ omkring voldelig aktivisme, der typisk ses ned på, men ofte har været effektivt som en sidste udvej for borgeropstandelser, når de pacifistiske alternativer har vist sig ude af stand til at trænge igennem til magthaverne.

Klimabevægelser som Extinction Rebellion og tyske Ende Gelände er totalt ikke-voldelige, hvilket blandt andet betyder at sidstnævnte i deres stormen og besættelse af kulminer i Tyskland bevidst har afstået fra at ødelægge udstyr og infrastruktur. Det har helt klart været til klimadagsordenens fordel at de mest radikale demonstranter har været ikke-voldelige, da det har fået bevægelsen til at fremstå mere sympatisk, appetitlig, og fået flere til at deltage i demonstrationerne og bakke op om dagsordenen. Men den øgede opmærksomhed på klimakrisen virker endnu ikke til at have haft reelle konsekvenser for kapitalisternes drift på undergrunden (for eksempel tømmes landsbyer i Tyskland fortsat til fordel for brunkulsudvinding).

Malm udforsker præcedensen og muligheden for at tage andre midler i brug: vi kan helt konkret sænke udslippet af CO₂ ved at sabotere minedriften, sætte maskiner ud af spil, sprænge olierørledninger i luften. Og derudover vil en kontinuerlig sabotage være med til at gøre det langt mindre økonomisk rentabelt at udvinde og anvende disse CO₂-udledende energikilder. Den kraftige stigmatisering af voldelig aktivisme har måske hidtil været et strategisk plus for de globale klimabevægelser, men det kan snart være tid

til at smide nogle af vores hæmninger og åbne øjnene for en kynisk kapitalistisk virkelighed, der skal have tingene skåret ud i stål og beton i form af en sprængt rørledning eller, ja, fabrik. *Spræng fabrikken* er eksempel på sådan en aktion, mod en stor producent af sprøjtegift og udleder af kemisk spildevand. Den viser, hvordan det næste skridt i en klimakamp kan komme til at se ud. Som pressematerialet udtrykker det: "Bogen er en invitation til at overveje, hvilke midler der skal til for at vende vores samfunds produktionsmåder".

Invitationen er så pakket ind i en tynd konvolut af en spændingsroman, der tager pis på kapitalismen ved at udstille de absurde kontraster mellem det lokale og det globale, der mødes omkring den store, amerikanskejede virksomhed på Harboøre Tange. I åbningsscenen er de tre unge ude og kigge på fabrikken, da en vagt bliver vred og begynder at skælde ud på dem. Her trækker de på forbindelsen til lokalmiljøet, da Martin "mønstrer al sin dialekt og svarer: 'Ja det'jeg ke' a'. Vi ha'de ik retti tænkt, det var så alvorli'", og straks bliver vagten mere medgørlig. For selvfølgelig er de, der arbejder på fabrikken, vestjyder, og alle er der bare for at tjene til dagen og vejen.

Det som de tre sabotører ikke kan acceptere, er ikke de lokales egeninteresse, og heller ikke som sådan det kommunale projekt med grøn energi, men dét at Cheminova tager æren for begge dele, som om de ikke i årtier har forgiftet både lokalt og globalt. Og så at projektet afvikler de unges biodynamiske landbrug, der ellers står som det bæredygtige alternativ til netop den type industrilandbrug, Cheminova sælger deres produkter til. Det er selvfølgelig i den multinationale virksomheds interesse at deres brand bliver forbundet med grøn energi, men det vil Nanna, Martin og Rasmus ikke finde sig i. De vil tydeliggøre hykleriet og tvinge virksomheden til at tage ansvaret på sig: "Nu står de mennesker med et problem, de ikke bare kan grave ned i sandet og lade som om er usynligt. Nu er kemiens farer også deres farer. Kemien, den luft de indånder".

Fortælleren i *Spræng Fabrikken* virker til at være enig med karakterernes kritik, eller måske fungerer karaktererne ligefrem som en slags hånddukker for fortællerens dagsorden. Der bliver i hvert fald ikke lagt skjul på, at der er noget som er rigtigt, og noget som er forkert, og det at fortællingen er komponeret så stramt omkring sabotageaktionen skaber en forfriskende og elegant sammensmeltning af fiktion og politisk nødvendighed. Ligesom sabotørerne eksponerer Cheminova for omverdenen,

er fortælleren hele tiden i gang med at eksponere kapitalismens hykleri for læseren. Som når de tre unge kører igennem Brande: ”Her har Bestseller en plan om at bygge et tårn til sig selv, en 320 meter skyskraber der skal stå som en gigantisk fallos i det flade landskab og fortælle verden, hvor store tanker og værker der kan komme ud af den midtjyske handelsmentalitet. Brande findes for Bestseller. Endnu et oplagt mål”. Det lader til at være en del af sabotagemanualen at vise, hvordan man finder og dømmes de store kapitalistiske syndere, der i tekstens præsentation af dem nærmest virker til selv at invitere til sabotage med deres himmelråbende groteske hybris.

Teksten synes at arbejde ud fra en brændende nødvendighed, en på forhånd sat dagsorden. For eksempel hører vi aldrig karaktererne overveje og aftale bombeangrebet, men springer direkte til den praktiske planlægning. Da de mangler penge til materialer, hører vi dem heller ikke overveje forskellige muligheder, men følger direkte med Nanna ind og røve en kiosk. Fortællingen virker på den måde meget determineret, hvilket for mig føltes befriende i læsningen. Der kunne have været flere scener med moralske overvejelser, mulige alternativer. Når Nanna på et tidspunkt antyder at der er noget ”dark” ved, at de nu sidder i laden og laver bomber i stedet for planter, kunne det have givet anledning til en lang debat, om det nu var det rigtige, de havde gang i. Men karaktererne finder ikke rigtig på noget at sige til hinanden, og vender i stedet tilbage til arbejdet. Plottet er lige så kompromisløst som titlen. Det her er ikke en bog om tvivl, men om den sidste vej, man kan gå, når der ikke længere er noget at rafle om og når alle bæredygtige alternativer er sat ud af spil. Tellerup lykkes med at finde en form, der både er effektiv i sit politisk kritiske engagement og en knivskarp æstetisk læseoplevelse.

Tidspunkt: 07.03.2023

Sted: København

Forfatter: Malte Tellerup

Titel: Spræng Fabrikken

Sider: 56

Pris: 150 kr.

Forlag: OVO Press